

ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЄВРОПІ

TRADE AND ECONOMIC COOPERATION OF UKRAINE AND POLAND UNDER DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN EUROPE

УДК 339.92(477+438)

Мартінова Л.Б.

д.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки
та міжнародних відносин
Вінницький торговельно-економічний
інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету

Чорна Н.М.

д.і.н., доцент,
завідувач кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи
Вінницький торговельно-економічний
інститут
Київського національного торговельно-
економічного університету

Проаналізовано торговельно-економічну співпрацю України та Польщі в період по вступі РП до ЄС та досі, обґрунтовано якість та динаміку її розвитку. Наголошено на необхідності активізації співпраці заради успішного просування України шляхом європейської інтеграції. Доведено, що активізація торговельно-економічної співпраці України та Польщі спроможна наповнити новим змістом стратегічне партнерство між двома державами, а також підготувати українську економіку до функціонування згідно зі стандартами ЄС.

Ключові слова: Україна, Польща, торговельно-економічне співробітництво.

Проанализировано торгово-экономическое сотрудничество Украины и Польши в период по вступлении РП в ЕС и до сих пор, обоснованы качество и динамика его развития. Отмечена необходимость активизации сотрудничества ради успешного продвижения Украины по пути европейской интеграции. Доказано, что активизация торгово-экономического сотрудничества

Украины и Польши способна наполнить новым содержанием стратегическое партнерство между двумя государствами, а также подготовит украинскую экономику к функционированию в соответствии со стандартами ЕС.

Ключевые слова: Украина, Польша, торгово-экономическое сотрудничество.

The trade and economic cooperation between Ukraine and Poland during the period of the accession of the Republic of Poland to the EU and till now is analysed, the quality and dynamics of its development are grounded. The necessity of activation of cooperation for the sake of successful promotion of Ukraine through European integration is emphasized. The intensification of trade and economic cooperation between Ukraine and Poland is intended to fill strategic partnership with the new content, as well as to prepare the Ukrainian economy for functioning in line with EU standards.

Key words: Ukraine, Poland, trade and economic cooperation.

Постановка проблеми. В умовах декларування Україною прагнення інтеграції у Європейський Союз, а також з огляду на позитивні зрушення у цій сфері, пов'язані, зокрема, з підписанням Угоди про асоціацію з ЄС (2014 р.) та отриманням безвізового режиму (2017 р.), поглиблення співпраці з державами – членами Євросоюзу набуває для нашої держави неабиякого значення. З-поміж двадцяти восьми членів Європейської Спільноти вкрай важливою для України є Республіка Польща – безпосередній сусід та стратегічний партнер, зацікавлений у набутті нею «реальної Європи» і готовий усіляко цьому сприяти. Так, зі вступом до ЄС із власної ініціативи та за погодженням із Брюсселем РП утвердилася як представник інтересів України в ЄС і впродовж подальших років неодноразово засвідчувала результативність виконання визначеної місії.

Як засвідчив комплексний аналіз співпраці між Україною та РП, її якість та характер динаміки у ключових сферах міждержавної взаємодії є далеко не однаковими. Так, якщо успіхи політичної взаємодії є очевидними, то здобутки у сфері економічного співробітництва – питання дискусійне. Сформована в період перебування України та Польщі у складі соціалістичного табору, зі здобуттям обома державами політичної незалежності співпраця в економічній сфері набула підстав для активізації та поглиблення. Та попри деякі успіхи неповне використання потенціалу з часом ставало все більш очевидним. «Випробовуванням на міц-

ність» для українсько-польських білатеральних, у тому числі в економічній сфері, взаємин виявилось набуття Польщею членства в ЄС: відтоді й досі, співпрацюючи з РП, Україна має зважати на союзні вимоги. З огляду на високі стандарти Спільноти, такий стан справ, з одного боку, зумовлює певні труднощі для розвитку співпраці, проте з іншого – сприяє адаптації української економіки до «правил гри» в ЄС. Отже, вже в найближчій перспективі активізація економічного співробітництва з РП має стати одним із пріоритетних напрямів українсько-польського стратегічного партнерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аспекти економічного співробітництва України та Польщі в умовах поглиблення інтеграційних процесів у Європі неодноразово привертала увагу фахових дослідників у численних наукових розвідках. У сформованому за тематикою доробку особливу увагу привертають праці В. Борщевського, О. Дашевської, В. Каліти, А. Мазаракі, С. Мельник, А. Окисюк, Л. Садули, С. Стоєцького, Я. Столярчук, М. Янкова та ін., предметного аналізу в яких зазнали окремі аспекти економічного складника співпраці держав-сусідів у період по вступі Польщі до ЄС. У доробку за тематикою разом із тим відсутні студії ґенези торговельно-економічної співпраці України та Польщі в період від 2004 р. і донині з урахуванням впливу на неї членства РП у Євросоюзі, а також міжнародної кон'юнктури, ситуації всередині кожної з держав та ін. Недостатньо обґрунтовано також є необхідність активізації

торговельної співпраці між двома державами у світлі реалізації Україною стратегії європейської інтеграції.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження торговельно-економічного співробітництва України та Республіки Польща впродовж 2004–2016 рр., аналіз ключових аспектів співпраці у світлі інтеграційних процесів у Європі та участі в них держав-сусідів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Подібно будь-яким іншим білатеральним взаєминам, стосунки України та Польщі характерні нелінійним, зі злетами та падіннями, позначеним суперечливою динамікою розвитком. Та на відміну політичної компоненти, якість якої традиційно найбільше відповідала заявленому рівню стратегічного партнерства, торговельно-економічне співробітництво суттєво їй поступалося. Давалися ознаки структурна несумісність економік держав-сусідів, повільні темпи реформування української економіки, значна залежність останньої від російських енергоресурсів та «кредитних вливань» ззовні, а також низька конкурентоспроможність українських виробників на міжнародному ринку.

За таких умов вступ Польщі до ЄС (2004 р.) став справжнім випробуванням для міждержавного партнерства [1]. Відтоді співпраця між Україною та РП виявилася підпорядкованою політиці Спільноти, і обидві держави були змушені у своїх діях керуватися не лише національними інтересами, а й зважати на позицію ЄС. Щоправда, всупереч низці прогнозів, зроблених українськими експертами, ситуація виявилася не настільки патовою, як передбачалося. Так, уже в 2005 р. зовнішня торгівля товарами між двома державами становила 2 415 млн. дол., перевищивши аналогічний показник 2004 р. на 428 млн. дол. У 2005 р. Польща опинилася у трійці держав ЄС за вартістю експортованої з України товарної продукції, поступившись при цьому Італії та Німеччині (український експорт до них становив 1 892 та 1 285 млн. дол.

відповідно), та виявилася третьою серед держав ЄС за показниками імпорту товарів в Україну, вартість якого становила 1 405 млн. дол., і поступалася вартості імпорту лише з уже згаданих Італії (1 030 млн. дол.) та Німеччини (3 383 млн. дол.).

Сукупний оборот торгівлі товарами між Україною та Польщею невпинно зростає упродовж кількох наступних років, у 2008 р. сягнувши рекордних 6 520 млн. дол. (рис. 1). У цей час польська економіка перебувала на підйомі, а Україна ще не сповна відчула наслідки фінансово-економічної кризи, що охопила її восени й тривала впродовж усього наступного 2009 р. [2, с. 259]. Щоправда, негативне сальдо торговельного балансу в торгівлі нашої держави з РП у 2008 р. сягнуло позначки рекордних за всю історію співпраці 1 863 млн. дол.

Прикметно, що негативне сальдо у торгівлі товарами між Україною та Польщею вже встигло стати «візитівкою» співпраці між двома державами [4, с. 10]. Небезпечний у випадку України такий стан справ разом із тим є цілком бажаним для РП. Зростаюча присутність польських експортерів на ринку України з-поміж іншого була спричинена відносною стабільністю цін, наявністю значної сировинної бази, географічною близькістю ринку збуту, невисокою якістю продукції національних виробників, яка вигідно вирізняла на своєму фоні польські товари [5, с. 286; 6, с. 190].

Позитивна динаміка у торгівлі України та Польщі товарами, що мала місце в 2010–2013 рр. і була характерна хоча й незначним, але перевищенням рекордного до цього показника сукупного товарообороту на 95 млн дол., у зв'язку з початком в Україні банківської кризи в 2014 р. знову була втрачена. І хоча сьогодні РП продовжує залишатися одним із найважливіших торговельних партнерів України, статистика свідчить далеко не на користь співпраці між ними. Не сприятливою для України є, зокрема, тенденція стійкого зростання на ринку продукції польських виробників у період загострення кризових явищ в економіці: рекордні обсяги сукупного обороту торгівлі товарами в 2008 та 2013 рр. супроводжувалися надвеликим розміром від'ємного сальдо торговельного балансу – 1 863 та 1 520 млн. дол. відповідно. Зважаючи на зростання нерівномірності як у контексті питомої ваги й кількості основних груп експортованих та імпортованих товарів, так і в площині регіонального розподілу ринків постачання й збуту продукції, подібна тенденція надалі даватиме про себе знати [7, с. 14].

За підсумками 2016 р. сукупний оборот торгівлі товарами між Україною та Польщею становив 4 893 млн. дол. з уже традиційним

Рис. 1. Динаміка торгівлі товарами між Україною та Польщею у 2005–2016 рр., млн. дол.

Джерело: складено за [3]

переважанням імпорту (2 693 млн. дол.) над експортом (2 200 млн. дол.) та від'ємним сальдо в розмірі 493 млн. дол. Це дало змогу РП стати другою серед держав – членів ЄС за вартістю українського експорту товарів і першою – за вартістю імпорту товарів в Україну (рис. 2, 3) [3].

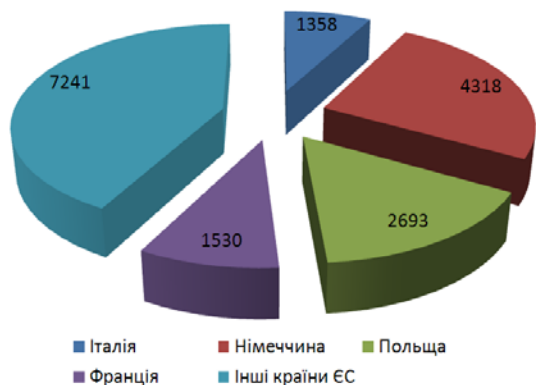

Рис. 2. Експорт товарів з України в держави ЄС в 2016 р.

Джерело: складено за [3]

Рис. 3. Імпорт товарів в Україну з держав ЄС в 2016 р.

Джерело: складено за [3]

Що ж товарної структури, то за результатами 2016 р. основні статті товарного експорту України до РП були представлені чорними металами (19,3% від загального експорту), електричними машинами (12,5%), меблями (5,5%), шлаками і золюю (8,7%), деревиною і виробами з деревини (8,5%), насінням і плодами олійних рослин (4,5%) (рис. 4). Таким чином, український експорт виявився досить рівномірним: шість товарних позицій сформували 59% сукупної його вартості.

Товарний імпорт із РП в Україну в 2016 р. був сформований передусім мінеральними паливами

(15,8%), пластмасами і полімерними матеріалами (9,2%), електричними машинами (8,7%), реакторами ядерними, котлами і машинами (8,7%), засобами наземного транспорту, крім залізничного (3,6%), папером та картоном (3,2%) (рис. 5). На відміну від України РП постачає до нашої держави здебільшого продукцію переробки, купуючи в українських експортерів переважно необроблену сировину та продукцію аграрного сектору. Подібний стан справ, безперечно, свідчить не на користь Україні, яка надалі продовжує відставати за показниками розвитку від своєї західної сусідки.

На противагу торгівлі товарами торгівля послугами між двома державами впродовж аналізованого періоду була відрізнялася дещо іншими тенденціями. Так, очевидною була в рази менша її вартість (рис. 6), а також існування з 2013 р. й досі позитивного для України сальдо. Протягом 2005–2016 рр. сукупна річна вартість торгівлі послугами коливалася у межах 139,1–384,1 млн. дол. Упродовж 2005–2012 рр. Україні було притаманне від'ємне сальдо торговельного балансу (максимальна позначка в 76,9 млн. дол. була досягнута в 2008 р.), проте вже з 2013 р. ситуація змінилася у кращій бік, і станом на 2015 р. фахівці констатували позитивне його значення у розмірі 93,2 млн. дол. Подібно торгівлі товарами, у торгівлі послугами РП є третьою серед партнерів України в ЄС, щоправда, тут її випереджають Швейцарія та Німеччина: за підсумками 2016 р. йдеться про 867 та 812 млн. дол. відповідно (вартість послуг у торгівлі з Польщею становила 358 млн. дол.).

Підводячи підсумки, маємо звернути увагу на ще один факт, спроможний відповісти на питання, наскільки важливе місце займає Польща у зовнішній торгівлі України та якою мірою обидві держави використовують наявний потенціал. Згідно з офіційною статистикою, впродовж аналізованого періоду український експорт до РП коливався у межах 2,3–5,8%, польський імпорт в Україну – в межах 2,2–7,1% (від сукупної вартості) [3]. І попри те, що впродовж кількох

Рис. 4. Товарна структура українського експорту до Польщі в 2016 р., млн. дол.

Джерело: складено за [3]

Рис. 5. Товарна структура польського імпорту в Україну в 2016 р., млн. дол.

Джерело: складено за [3]

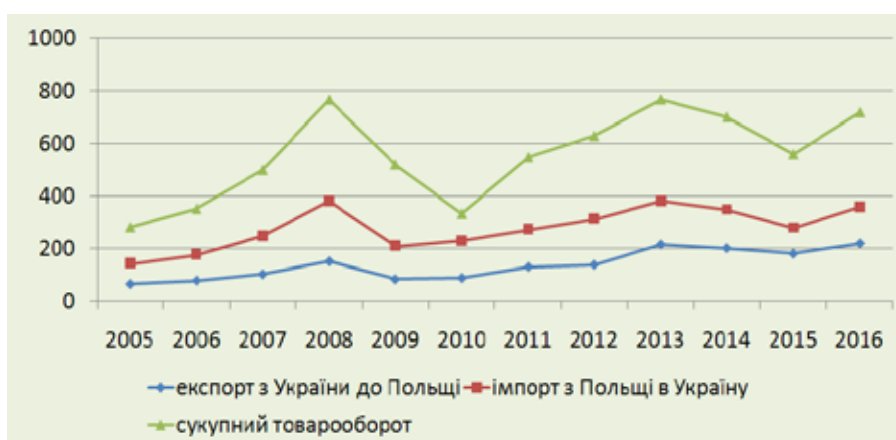

Рис. 6. Динаміка торгівлі послугами між Україною та Польщею у 2005–2016 рр., млн. дол.

Джерело: складено за [3]

останніх років присутність українських та польських виробників на ринках Польщі та України невинно зростала, стверджувати про відповідність співпраці заявленому рівню, безперечно, зарано.

Висновки з проведеного дослідження. Впродовж аналізованого періоду й досі торговельно-економічне співробітництво України та Республіки Польща характерне неповним використанням наявного по обидва боки кордону потенціалу. Негативне сальдо торговельного балансу, переважання в експорті необробленої сировини в поєднанні зі значно нижчою від потенційно можливої приступності українських виробників на польському ринку свідчить не на користь нашої державі. У світлі реалізації Україною стратегії європейської інтеграції вкрай необхідні зміна економічної політики, перегляд ключових її принципів та механізмів реалізації. Лише за такої умови вже в найближчій перспективі можна буде розраховувати й на поглиблення торговельно-економічного співробітництва з РП, а водночас – досягнення українською економікою стандартів ЄС.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Starzyk K. Gospodarcze sąsiedztwo Polski: w warunkach transformacji, integracji z Unią Europejską, globalizacji. W.: Semper, 2005. 341 s.
2. Мазаракі А.А., Мельник Т.М. Двостороннє співробітництво України та Польщі: стан та можливості активізації. Формування ринкових відносин в Україні. 2010. № 12. С. 257–266.
3. Державний комітет статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
4. Янків М. Україна і Польща: стратегічне партнерство в системі економічний та секторальний аналіз): монографія. Львів: Світ, 2011. 398 с.
5. Каліта В. Україна в польській зовнішній торгівлі. Регіональна економіка. 2007. № 1. С. 282–289.
6. Українсько-польські економічні відносини у контексті стратегічного партнерства: монографія / Є.В. Савельєв, В.В. Мельник, С.І. Чеботар. Тернопіль: Економічна думка, 2003. 334 с.
7. Борщевський В.В. Оптимізація українсько-польського економічного співробітництва в процесі наближення України до ЄС: автореф. дис. ... д-ра ек. наук: спец. 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини». К., 2009. 32 с.

REFERENCES:

1. Starzyk K. (2005) Gospodarcze sąsiedztwo Polski: w warunkach transformacji, integracji z Unią Europejską, globalizacji [Economic Neighborhood of Poland: Under the Transformation, Integration with the European Union, Globalization]. Warszawa: Semper [in Polish].
2. Mazaraki A.A., Melnyk T.M. (2010) Dvostoronnie spivrobitnytstvo Ukrainy ta Polshchi: stan ta mozhlyvosti aktyvizatsii [Bilateral cooperation of Ukraine and Poland: state and possibilities of activization]. Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine, 12, 257–266 [in Ukrainian].
3. Derzhavnyy komitet statystyky Ukrayiny [Ofitsiy-nyy sayt]. Rezhym dostupu: www.ukrstat.gov.ua.
4. Yankiv M. (2011) Ukraina i Polshcha: stratehichne partnerstvo v systemi heopolitychnykh koordynat (polityko-ekonomichnyi ta sektoralnyi analiz) [Ukraine and Poland: strategic partnership in the system of geopoliti-cal coordinates (political, economic and sectoral analysis)]. Lviv: Svit [in Ukrainian].
5. Kalita V. (2007) Ukraina v polskii zovnishnii torhivli [Ukraine in Polish Foreign Trade]. Rehionalna ekonomika – Regional economy, 1, 282–289 [in Ukrainian].
6. Saveliev Ye.V., Melnyk V.V., Chebotar S.I. (2003) Ukrainsko-polski ekonomichni vidnosyny u konteksti stratehichnoho partnerstva [Ukrainian-Polish Economic Relations in the Context of Strategic Partnership]. – Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian].
7. Borshchevskyi V.V. (2009). Optymizatsiia ukrain-sko-polskoho ekonomichnoho spivrobitnytstva v protsesi nablyzhennia Ukrainy do YeS [Optimization of Ukrainian-Polish economic cooperation in the process of Ukraine's approximation to the EU]: «Svitove hospodarstvo i mizhnarodni ekonomichni vidnosyny» – «World economy and international economic relation», Kyiv [in Ukrainian].

Martynova L.B.

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economics
and International Relations, Vinnytsia Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

Chorna N.M.

Doctor of Historical Sciences, Associate Professor,
Head of Department of Tourism and Hotel and Restaurant Affairs
Vinnytsia Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

**TRADE AND ECONOMIC COOPERATION OF UKRAINE AND POLAND
UNDER DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN EUROPE**

With the implementation of the European integration strategy, cooperation with the EU Member States is gaining momentum for Ukraine. Of the 28 EU members, Poland is particularly important for our country and is committed to promoting its integration success.

Contrary to the strategic focus of the relations, an economic collaboration of the countries is hampered by a number of problems. The new “point of reference” in the relations between the parties was the entry of the RP into the European Union: since then, in cooperation with Poland, Ukraine has to take into account EU standards. On the one hand, it causes certain difficulties for the development of cooperation, at the same time, on the other – contributes to the adaptation of the Ukrainian economy to the EU, membership in which our state seeks.

Contribution to the study of the economic component of cooperation between Ukraine and Poland was made by B. Borshevskyi, A. Dashevskya, V. Kalyta, A. Mazaraki, S. Melnyk, A. Oktitsiuk, L. Sadula, Ya. Stoliar-chuk, M. Yankov and others.

The literature does not adequately present the genesis of trade and economic cooperation between Ukraine and Poland in the period from 2004 to the present, taking into account the influence of the membership of the Republic of Poland in the European Union, as well as the international situation, the situation in the middle of each state, etc.

The trade and economic cooperation between Ukraine and Poland during the period of the accession of the Republic of Poland to the EU and till now is analysed, the quality and dynamics of its development are grounded. The necessity of activation of cooperation for the sake of successful promotion of Ukraine through European integration is emphasized.

The intensification of trade and economic cooperation between Ukraine and Poland is intended to fill strategic partnership with the new content, as well as to prepare the Ukrainian economy for functioning in line with EU standards.